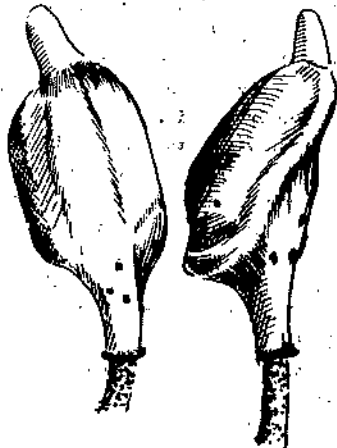

BRYOBOTANICA

Mededelingen van de
Bryologische Werkgroep
van de
Ned. Nat. Hist. Ver.

2e Jaargang
No. 5 Nov. 1948.

Redactie: W. Meijer,
Pr. Hendrikade 96,
Zaandam, Holland.

Adm. S. Groenhuyzen, en
W. D. Margadant,
Wijtenbachstr. 14
Amsterdam O. G. B. Giro
(13500) 6.183.

Twee uiterwaardmossen. (Tortula latifolia en Dialyttrichia mucronata)

Een bekend mos, dat in ons land bij voorkeur in de uiterwaarden groeit, is *Tortula latifolia*, direct te herkennen als een *Tortula* door de gelijkenis met soorten als *Tortula ruralis*, maar minder fons, en *Tortula laevipila*; van beide echter te onderscheiden doordat elk spoor van een glashaar ontbreekt, de blaadjes daarentegen stomptoppig of zelfs uitgerand zijn, terwijl de bladvorm op het eerste gezicht cirkelrond lijkt hoewel bij vrijprepareren blijkt, dat de omtrek meer breed tongvormig is. De verspreidingsmogelijkheden van deze soort zijn aan de ene kant beperkt, want wij kennen geen geval van kapselvondsten uit ons land. Windverspreiding speelt dus geen overheersende rol. Maar aan de andere kant zijn praktisch op elk plantje de merkwaardige ronde broedkorrels te vinden, door enkele dwarswanden in cellen verdeeld, die over de gehele bladschijf verspreid ontstaan. Op duiker- en andere muurtjes, op gedeelten van boomstammen en stronken, die niet te veel geëxposeerd zijn, of die 's-winters binnen het bereik zijn van het hoge rivierwater, zodat er slib tegen afgezet kan worden, is deze soort bevestigd overal in onze uiterwaarden te vinden.

Bovendien zijn er nog vondsten van uit de beddingen van andere wateren of water-tjes, b.v. een recente van de Barneveldse Beek bij Barneveld (leg. W.W. Margadant, 29-V-1945).

Toen wij deze soort eenmaal kenden, viel onze aandacht op het feit, dat *Dialytrichia mucronata* (Brid.) Limpr. (ook wel prijkend met de naam *Barbula Brebissoni*) deze eeuw nog niet voor ons land vermeld was, terwijl uit de vorige eeuw slechts weinig vindplaatsen bekend zijn geworden, welgeteld. Bovendien bleek uit de literatuur, dat dit een soort was, die sprekend op *Tortula latifolia* moest lijken, want het voornaamste verschil lag ten eerste in het peristoom, dat merkwaardige natvormig verbonden tanden moet vertonen en ten tweede in de bladrand, die een zoom moet hebben van twee of meer celrijen dik.

Zoals gezegd, komen kapsels van *Tortula latifolia* in ons land niet voor of zijn althans niet gevonden, zodat het eerste kenmerk ons niet kon helpen. En het tweede kenmerk is een kwestie van microscopisch onderzoek, waarna het eventueel mogelijk is, dit futiele kenmerk met een goede loupe in het veld waar te nemen, wat ons overal niet altijd lukt. De enige weg was dus, van elke groeiplaats van *Tortula latifolia* of wat er dan op leek, materiaal mee te nemen en thuis te controleren. Dit was al spoedig raak. Van een groeiplaats te Kolland bij Amerongen werd in Aug. 1945 materiaal verzameld, dat geheel uit *Dialytrichia* bleek te bestaan, welke determinatie door wijlen Dr. W.H. Wachter bevestigd werd. Dit was verrassend, temeer, daar van dezelfde groeiplaats enige jaren vroeger materiaal als *Tortula latifolia* was gedetermineerd. Bij revisie bleek deze determinatie inderdaad juist, zodat beide soorten vlak bij elkaar voor kunnen komen. Ze hebben ook dezelfde standplaats: muurtjes of boomstammen in het bereik van rivierwater. Na deze vondst werd er weer op gelet, met het gevolg, dat *Dialytrichia* verzameld werd op een krib bij Zaltbommel, dus langs de Waal en aan de voet van een boom in de uiterwaard bij Lexkesveer (Rijn bij Wageningen). We twifelen er niet aan, of bij nauwkeurig onderzoek zal deze interessante soort nog op een aantal dergelijke plaatsen in onze uiterwaarden gevonden worden. Ook is het zeer waarschijnlijk, dat dit mos ergens in de Rijnwaarden van het naburige Duitse land voorkomt, waar het nog niet van bekend schijnt te zijn.

Voorts bestaat de mogelijkheid, dat deze soort, evenals de *Tortula*, langs een van onze beken gevonden zal worden. De grens van het verspreidingsgebied van *Dialytrichia* gaat momenteel juist door ons land. Het kan sub-mediterraan-atlantisch genoemd worden. Gams (1940) vermeldt het voorkomen langs de grote Alpenmeren en een bepaalde strook stroomafwaarts; in Frankrijk en België komt het mos ook langs grote rivieren, maar ook langs kleinere stromen voor, zo b.v. bij Eupen, voor de 1^e Wereldoorlog de enige Duitse vindplaats.

Welke factoren dit verspreidingsgebied bepalen, is niet duidelijk. Het is mogelijk dat bij ons vorst en ijsgang niet zo'n sterke invloed hebben op het feit of *Dialytrichia* zich al of niet kan handhaven, vergeleken bijv. met terreinen langs de Elbe of andere Duitse rivieren. zie vervolg blad zij 59.

Mossen kweken.

door

J. Landwehr.

De beste manier om mossen te kweken is naar mijn ondervinding het vers gevonden materiaal eenvoudig in de vrije natuur voort te kweken. Men moet wel zorgen dat er geen direct zonlicht op kan komen, maar het is wel aan te raden een lichte plaats in de tuin, b.v. de noordzij van een schuur of iets dergelijks te kiezen. Beschutting tegen wind is nodig. Men neemt een platte zinken bak met een opstaande rand van ca. 4 cm. Deze kan men met water vol gieten liefst regenwater. Nu kan men elke mossoort die men wil voortkweken en laten fructificeren in een klein bloempotje zetten, na het potje eerst voor 4/5 met de gewenste grondsoort te hebben gevuld. Dan worden de potjes in de bak met water geplaatst en de hele cultuur is in elkaar gezet. Het is nu alleen maar nodig dat de waterstand op peil wordt gehouden en bij droog weer eens per dag met een verstuiver de kweek even op te frissen. Wanneer men de potjes nummert, legt men een lijstje aan van de ingebrachte mossen met gegevens over vindplaats enz.

Deze manier is mij altijd best bevallen en ik heb hiermede ook heel goede resultaten gekregen wat betreft het fructificeren. Bijna alle blad- en levermossen kan men zodoende minstens een jaar goed houden. Zelfs boom- en steenmossen komen nog vaak tot sporogoonvorming, zo is *Zygodon* bij mij tot kapsels gekomen. *Lophozia Mülleri* heeft na een half jaar cultuur sporen gevormd. *Blasia pusilla* zelfs na een overwintering onder 't ijs. Daar de mossen verschillende waterbehoeften hebben zet men bij die soorten die wat droger moeten staan, het potje even hoger, doch er iets onder te leggen. Een cultuur onder glas, of in een aquarium o.i.d. zal nooit bevredigen, daar de plantjes meest te spillig groeien en er vaak schimmelvorming optreedt. De mossen van stenen en bomen zullen het zo zeker niet goed doen.

Een petrischaal cultuurtje is natuurlijk mogelijk, mits de temp. nooit te hoog wordt en dan is deze manier toch alleen maar goed voor een sporencultuur om de ontwikkeling na te gaan. Een glascultuur geeft nu eenmaal geen natuurlijk habitusbeeld en dat hebben we toch zeker nodig willen we vergelijkend gaan werken. Dit komt sterk tot uiting bij *Riccia*, als we van één kluitje *Riccia*, een gedeelte onder glas en een ander gedeelte buiten zetten, is na enkele maanden het verschil opvallend groot. Dat maakt determinatie op habitus niet makkelijk. Het is wel noodzakelijk de te kweken mossen te verzamelen met een gedeelte van het substraat.

Merkwaardige mossen van de Hoge Veluwe.

door

S. Groenhuijzen en W.D. Margadant,

met tekening van J. Landwehr.

Op 31 Juli 1948 maakten we een excursie naar de Hoge Veluwe, teheinde te weten of de

bijzondere soorten die hier reeds in Maart, 1947 nog door de Wageningsche Werkgroep geconstateerd waren, zich nog steeds op de Maulbronnerzandsteenblokken van het nooit tot stand gekomen museum bij de Franse berg, handhaafden.

Onze weg erheen leidde via de Keienberg bij Renkum (P. 5.20.22), waar nog even een greppelkant geïnspecteerd werd welke overvloedig met *Diplophyllum albicans* en *Calypogeia Trichomanis* en in mindere mate met *Lepidozia reptans* en *Scapania nemorosa* begroeid was. Een bospad iets verderop was over behoorlijke stukken met het fijne levarmosje *Marsupella emarginata* begroeid.

Bij de Franse berg aangekomen zagen we dat de blokken hier nog steeds in een behoorlijke hoeveelheid verspreid lagen en gelukkig nog hun prachtige mostapiltjes droegen. Er werd al direct naar het merkwaardige bladmos *Ptychomitrium polyphyllum* gezocht. Aanvankelijk konden we het niet vinden. Wel werden we direct getroffen door massaal voorkomende *Seligeria recurvata*, welke vooral de zijkanten der blokken over grote gedeelten bedekte, dikwijls echter overgroeid door andere mossoorten. Dit merkwaardige mosje, waarvan de blaadjes maar heel klein (1-1.5 mm) en ongetand zijn, kwam hier rijk fructificerend voor. De zeer kleine bruine kapseltjes werden door slechts weinige mm lange gebogen (ook vaak rechtopstaande) kapselsteeljes gedragen. Dit mosje, dat in het buitenland op beschaduwde plaatsen voorkomt en als substraat de zandsteenrotsen verkiest, werd hier zowel het ene als het andere geboden.

Naast de blokken vonden we o.a. *Dicranum scoparium* met kapsels en *Racomitrium canescens*, de laatste eppiggroen en door haar glasharen "wollig" aandoend. Op de blokken kwamen voor: *Grimmia apocarpa* en -*pulvinata*, *Eurhynchium striatum*, *Racomitrium lanuginosum*, *Rac. heterostichum* var. *obtusum* (een vorm zonder glashaar), *Zygogon viridissimus* waarbij de blaadjes talrijke bruin gekleurde knotvormige gemmen hadden en een *Brachythecium* of. *salsbrocum*.

Daarna gingen we een betonnen muur inspecteren, aan de voet waarvan we vrij veel *Didymodon rubellus* met sporogoniën aantroffen. We klommen nu over de muur en we vonden aan de andere kant o.a. *Bryum capillare*, een *Tortula muralis* en *Grimmia pulvinata* in muisgrijze kussentjes.

Verheugend was de ontdekking van *Ptychomitrium polyphyllum*, welke zich, alhoewel in een klein polletje, op de zijkant der muur had gevestigd. Het bewijs was hiermede geleverd dat deze soort zich niet alleen op de zandsteenblokken (waar we haar daarna

Ptychomitrium polyphyllum.

weer terugvonden), kan handhaven, maar zich tevens langs natuurlijke weg, door middel van haar sporen, kan verspreiden. Dit was wel het grote succes van de dag. We hopen echter dat andere bryologen bij hun eventuele bezoek aan deze plaats van dat plukje met hun vingers af zullen blijven!

Daarna gingen we nog eens op zoek naar *Ptychomitrium* op de andere zandsteenblokken met als resultaat het vinden van vijf plukjes, waarbij sommige nog kapsels droegen. Een polletje dreigde door een korstmoss overwoekerd te worden. Gezien de zeldzaamheid konden we dan ook niet nalaten, het korstmoss met een pincet voorzichtig te verwijderen.

De in droge toestand sterk gekrulde blaadjes van *Ptychomitrium* buigen zich na bevochtiging vrij snel terug en gaan dan z.g. "afstaan". De mosplant als zodanig draagt aan de top eppig groene blaadjes waarvan de randen naar de top grof gezaagd (coarsely and remotely toothed; Dixon) zijn. De lager aan de stam gelegen blaadjes zijn donkergroen tot zwart gekleurd. De mooie lichtbruine kapsels stonden rechtop en sommige hadden nog hun prachtige, sterk papillaus en draadvormige aan de basis vergroeiende peristoomtanden. Helaas breken deze tanden, wanneer de kapsels wat oud zijn, nogal gemakkelijk af we kunnen er dan alleen nog maar fragmenten van bewonderen. Jammer genoeg vonden we nu geen exemplaren die nog hun klokvormige, sterk geplooid en aan de onderzijde gespleten, huikjes droegen. Wel werd nog een exemplaar ontdekt waarbij twee kapselstelen uit het zelfde perichaetium groeiden, een verschijnsel dat voor deze soort als vaak voorkomend vermeld wordt.

In de literatuur vinden we dat *Ptychomitrium polyphyllum* op het vaste land, o.a. in West- en Zuid-Duitsland, zowel in de lagere als hogere bergregionen tot over de 2000 m voorkomt en wel op vochtige maar ook op droge rotsen. Ook wij troffen het mos aan op een standplaats (n.l. de betonnen muur) waar het aan sterke zonbestraling en aan eventuele uitdrogende winden bloot gesteld was, als op de reeds eerder genoemde meer beschaduwde zandsteenblokken; op de sterker beschaduwde blokken ontbrak het evenwel, zodat we aannemen, dat het een licht-minnende soort is.

Verder onderzoek op de blokken leverde ons nog *Hylacomium splendens* op en bij het moeizaam verplaatsen van een zandsteenblok ontdekten we aan de zijkant een pol van *Isoetium myosuroides*, een liefhebber van vochtige beschaduwde plaatsen, die zich prachtig ontwikkeld had.

Door Agsteribba werd indertijd nog op van hier naar Amsterdam getransporteerde blokken o.a. *Ptilidium pulcherrimum* gevonden. Ondanks naspeuringen gelukte het ons niet deze soort bij de Franseberg te vinden, maar het is zeer waarschijnlijk dat dit mos er bij langduriger onderzoek gevonden zal worden; het is dan tevens de moeite waard, te zoeken naar overgangen met de in onze heidestrekken zo algemene *Ptilidium ciliare*.

Bijeenkomsten der Amst. Bryol. Werkgroep.

Op 17 Febr. '48 determineerden we o.a. *Bryum ventriosum* (Verbrande Pan Bergen N.H.), *Marsupella emarginata* (hei tussen Bussum en Hilversum) en *Blasia pusilla* van kalkterrein bij Crailloo afkomstig (leg. Hensen).

Margadant hield zich hoofdzakelijk met de *Mniae* bezig n.l. met *Mniuraspicatum* affine en *rostratum* (de echte) en toonde ons nog een kweek van *Mnium Seligeri*. Op 9 Maart '48 probeerden we onze krachten op materiaal, verzameld langs een greppelwand op het terrein van de Koninklijke Domeinen te Baarn (leg. Agsteribbe en Groenhuijzen). Hierbij was een levermos dat aanvankelijk voor een *Nardia* versleten werd. Uiteindelijk bleek echter na het bijlepen van veel literatuur dat we met *Odontoschia ma denudatum* te doen hadden.

Agsteribbe was nog met Belgisch materiaal bezig en liet ons o.a. *Nardia compressa* zien. Uit een kleipolder bij Amsterdam kwam *Weisia controversa* te voorraijn (leg. Landwehr).

Op 6 April '48 determinaties van *Brachythecium velutinum* van het Ulvenhoutbos, *Sphagnum subsecundum* s.l. en *fimbriatum* uit een plasje aan duinvoet bij Groet bij Camperduin (leg. Hensen). *Lepidozia reptans* van Doorn (leg. Kesler), *Lophozia ventricosa* *Thuidium tamariscinum* en *Rhytidiadelphus triquetrus* van Kolland (leg. Zwillenberg) Op 28-4-48 werden voornamelijk de prachtige vondsten (plus tekeningen) uit Zuid-Limburg van Landwehr bekeken (zie Buxb. No. 3/4 1948).

25-5-48. Op deze avond werden hoofdzakelijk de kritische soorten van onze Beerze-exo. aan een nader onderzoek onderworpen, o.a. *Campylium hispidulum* var. *Sommeri*. Echter ook nog materiaal van Meijer uit Wijster (D.f. 7) in Drente, n.l. *Cladopodiella fluitans* en *Cephalozia connivens* (beide cum spor.). Van Landwehr nog andere Zuid-Limburgse mossen. Verder nog *Radula complanata* uit het Leuvenumsebos en *Campylium stellatum* van Kortenhoeve (leg. Hensen).

Op 15-6-48 *Cephalozia macrostachya* en *connivens*, *Calypogeia Trichomania* s.str., *Cladopodiella fluitans* van het Grote Veen Lheeërzand Drente (leg. Meijer). Van de Beerze nog *Calypogeia arguta* (leg. Meijer). Uit het Wijster turfveen (Drente) *Sopania irrigua*; *Riccardia incurvata* van Petten N.H., eveneens leg. Meijer.

W. Reijnders kwam o.a. met *Ctenidium molluscum* van Oud-Valkenburg en Groen. met *Rhytidiadelphus loreus* van het landgoed Groeneveld bij Baarn, afkomstig. Verder nog *Campylium polygamum*, *Leptodictyum trichopodium* var. *Kochii* van de Aandammerbrug (Br. in Waterl.) (leg. Groenhuijzen).

6 Juli 1948 was onze "Indonesische avond". Op deze avond probeerden we onze krachten op door Groenh. meegebrachte en hem door Mej. J. Challa (waarvoor onze dank) geschonken Javaanse mossen. Met behulp van Fleischer werden twee soorten gedetermineerd, waarbij vooral Agsteribbe en Margadant zich inspanden. Het waren *Campylopus Thwaitesii* (Mitt.) Par. en *Pogonatum Junghuhnianum* (Dr. et Krb.) v. d. B. et Lac., afkomstig van de berg Poentjak bij Buitenzorg.

W. Meijer zocht ijverig de levermosses er uit en beloofde deze te zullen determineren. (Het resultaat *Calypogeia arguta* Mont. et Nees, *Marsupella emarginata* Reinw. Bl. et N. ab E., *Nardia truncata* (Nees) Schffn. en *Riccardia platyclada* Schffn. - Red. Na een lange vacantie werd de eerste bijeenkomst weer gehouden op 5 Oct. '48. Aarwezig waren 9 leden. Allereerst werd een lijst van W. Meijer besproken van door hem gedetermineerde mossen van Lapland. Verder toonde hij nog enige Zwitserse mossen, n.l. *Moesia trichodes*, *Mnurella tenerrima*, *Pterigynandrium filiforme* en *Catoscopium nigrum*. Ook nog een nieuwe soort voor Nederland n.l. *Pellia Neesiana*, gevonden in het Naardermeer en rijkelijk voorzien van perianthen en "mannetjes". Agsteribbe kwam nog met enige Belgische mossen op de proppen, o.a. met *Cirriphyllum crass.* en *Amblystegium varium*. Zwillenberg en Kesler waren nog met Naardermeer materiaal bezig t.w. *Thuidium tamariscinum*, *Calypogeia Trichomania*, *Plagiothecium undulatum* en *Dicranum Bonjeani*. Ook de andere leden probeerden hun krachten op het door hun verzamelde materiaal.

Alle bijeenkomsten werden steeds behoorlijk bezocht, terwijl enige nieuwe leden toegetreden zijn. Door de "ervaren en meer ervaren" bryologen werd zo veel mogelijk aan de "nieuwelingen" bij hun determinaties hulp verleend.

S.6.

Een mossenverzameling van een reis naar Petsamo Lapland.

Een mossenverzameling te determineren die gemaakt werd in het hoge Noorden in de nabijheid van de oerhavens Kirkenes in Finnmarken (Noorwegen) en de omgeving van Petsamo (Finl. Rusl.) op de Fjelden en de toendra's boomloze vlakten boven en benoorden de bosgrens, dat is voor een hollands bryoloog, die nog niet zo veel van over de grens hoeft gezien, een groote genoegen. We hebben er dan ook geen gras over laten groeien toen Dr. Beyerinck, directeur van het Biologische Station te Wijster ons verzocht zo'n collectie (door hem gemaakt in Juli 1934) op naam te brengen. In onderstaande lijst zijn alleen de soorten opgenomen voor zover ze niet op het eerste gezicht op naam te brengen waren. Algemene die wel verzameld werden staan er daardoor niet in vermeld. Zij werden door ons al in Wijster gedetermineerd. De lijst geeft een heel bescheiden indruk van de subarctische en arctische mosflora, vooral van de gesteentemosses zullen in het onderzochte gebied wel meer soorten voorkomen. *Sphagna* zijn er aardig in vertegenwoordigd. Enkele arctische *Bryum*-soorten, *Helodium*, *Paludella*, *Splachnum*, *Tetraplodon* en typische levermosjes doen elke hollands-bryoloog watertanden. Om een denkbeeld te vormen hoe en waar de genoemde soorten groeien kunnen we van enkele gegevens uit "Aantekeningen over het Noorden van Fins Lapland" door Dr. W. Beyerinck, Tijdschr. Kon. Ned. Aardrijksk. Genootschap 1936, gebruik maken. We zien dan dat voornamelijk in de buurt van de sedert 1930 beëtaande autoweg die vanuit het Z.W. naar de Petsamomond bij de Yasee verloopt, verzameld werd:

- In de omgeving van het Noordelijkste klooster ter wereld Yläluostari. Hier vindt men de basische (ten dele serpentiën) bodem van het Petsamomassief (632m - S.m.) De oeverweiden langs de rivier liggen op klei en savel. De vegetatie hoort hier tot het berkenbosgebied de zg. regio subalpina, groeiplaatsen o.a. van Linnaea borealis, Cornus Suecica en Trientalis europaea. Soorten die echter ook in de hoge en/of noordelijker gelegen kale toendra's voorkomen.
- Naar het Noorden krijgen we dan de boomloze Rundhöcker, de met erratiche blokken bezaaide Silicaatbodems, de toendragebieden (in regio alpina) gekenmerkt door blijvende bodemvorst. Hier vormden Liinahamari en vier dagen lang het Visserschiereiland (Vaitolahti Kalastajasaarento) bij de Moermanskust de uitgangspunten v/excursies. De mooiste vondsten stammen van de "Visserschiereiland". Vooral de "Braunmoore" met de lastige Drepanocladus-soorten uit de revolvens-infermedius-vernicosus groep, de mooi rode Calliergon sarmentosum, de prachtige Paludella squarrosa en diverse Sphagna vonden een afspiegeling in de collectie. De hogere planten-toendravegetatie bestaat hier o.a. uit soorten als Diapensia lapponica, Cassiope, Phyllodoce, Loiseleuria en Dwergberk (Betula nana), Salaginella selaginoides en diverse ten dele arctisch-alpine planten.
- Een ander ophoud vond plaats meer naar het Z.W. weer in een silicaatgebied, bij de hoogte van Kaunispaä met lichenentoendra, o.a. met Empetrum, Vaccinium Vitis Idaea, Phyllodoce, Calluna e.d., gelegen op de waterscheiding tussen Botnische Golf en Yssee.
- Van de sneeuwdeelflora met o.a. Ranunculus pygmaeus, Juncus biglumis en Saxifraga stellaris noemt Beyerinck o.a. Conostomum tetragonum en Polytrichum sexangulare, Pleurocladia albescens en Lophozia alpestris bleken er ook tussen te zitten.

Dit alles is natuurlijk zeer fragmentair. Uitvoerige beschouwingen over de Fjellmoosflora geeft o.a. Kotilainen in "Beobachtungen über die Moosvegetation in N.W. - Enontekiö - in Lapland". Acta Soc. pro Fauna et Flora fennica, 55, No.1, 1924.

Sphagna en levermossen worden daarin echter niet besproken. Kotilainen vond op 1 tocht 177 Muacil. De meeste bladmoessoorten die in onderstaande lijst voorkomen noemt hij ook.

De determinaties werden verricht met Brotherus (Laubmoos-Fennoscandia) K. Müller (Levermossen), Dixon, Moenkeimijer, Limpricht, Mao, Vicar, Frye and Clark, Gemis en Paucher. De Sphagnum determinaties werden bovendien gecontroleerd met de bewerking van Le Roy Andrews in de North American Flora.

Tenslotte zeggen we Dr. Beyerinck nog dank voor het verschaffen van literatuur en het afstaan van een deel van het materiaal.

Wim Meijer.

Lijst van de gedetermineerde soorten.

Muacil.

Androcacetrophila Ehrh. Fjells bij Liinahamari; Pelastusvuori Yläluostari, Koltaköngäs, Fjell boven Kirkenes (det. E. Agsteribbe). Bryum alpinum Huds. s.l. Vaitolahti Kalastajasaarento (Visserschiereiland). Bryum of alvarense Arn. et Medel, Kalta köngäs. Bryum arcticum Br. eur. Virtaniaimi, Enare Lapland langs beek bij de Maja. Bryum purpurascens (R.Br.) Bryol. eur. of Ssp. autumnale (Limpr.) Amann Vaitolahti Kalast. Calliergon cordifolium (Hedw.) Kindb. Yläluostari. Calliergon sarmentosum (Wahlenb.) Kindb. dominerend met Drepanocladus in toendravegetaties, Vaitolahti Kalastajasaarento. Ook in gezelschap van Paludella sq. Plas IV. Calliergon (Conostomum Dicks Wahlenb.) Kindb. met Paludella, Plas No. IV, Vaitolahti Kalast. Comptothecium nitens (Schreib), Schimper. Vaitolahti Kalast. Conostomum tetragonum (Dicks) Lindb. Vaitolahti Kalast. Fjells t.N. van Liinahamari. Dicranoweisia crispula (Hedw.) Lindb. Koltaköngäs. Dicranum elongatum Schleicher Kaunispaä (Saari selkagebied) Dicranum of fuscescens Turner Koltaköngäs. Ditrichum tenuifolium (Schrader) Lindb. Vaitolahti, Kalast. Plas IV. Drepanocladus revolvens (Sw.) Warnst. Centrale streng ontbreekt in de stengel Vaitolahti Kalast. Plas IV. Koltaköngäs. Drepanocladus of vernicosus (Lindb.) Warnst. Vaitolahti, Kalast. dominerend in toendravegetaties Magerö (Nordkaap eiland). Nordmanset. Fjell boven Kirkenes (Finnmarken) Determinaties nog : onbevredigend wegens het niet beschikken over een goede Drepanocladus bewerking. Fissidens oamundoides (Sw) Hedw. Vaitolahti Kalast. Plas IV. Grimmia alpicola Inarijoki bij Inari Oevermoo op stenen. Helodium lanatum (Stroom) Broth. Eiland, Heinö Saari bij Vaitolahti; Vaitolahti Kalast-Plas IV. Leptobryum pyriforme (L) Schimper, Vaitolahti Kalast. Mnium circulidoides (Blytt.) Hüb. Vaitolahti Kalast. Mnium rugicum Laurer. Vaitolahti, Kalast; Plas IV. Oncophorus Wahlenbergii Brid. Fjells bij Liinahamari; Koltaköngäs. Paludella squarrosa (L) Ehr. Karsaragge-dal en tussen andere monsters van Vaitolahti. (Ook bij Plas IV als bij mengsel. Philonotis fontana (Br. eur) Schp. Vaitolahti, Kalast., ook een vorm met opvallend kleine kapsels; ook bij Plas IV. Polytrichum gracile Dicks, Vaitolahti, Kalast. Plas IV. Polytrichum sexangulare Floerke, Björkliden Isvandet met Salaginella selaginoides en Pleurocladia albescens. Racomitrium canescens (Timm.) Brid. Magerö (Noordkaap) eiland. Nordmanset. Racomitrium fasciculare (Schrader) Brid. Fjell boven Kirkenes (Finnmarken). Racomitrium heterostichum var. obtusum Fjell boven Kirkenes (Finnmarken) det. E. Agsteribbe. Racomitrium lanuginosum (Ehrh.) Brid. Pelastusvuori (bij Yläluostari); Kaspää (Saari-Selkagebied) in gezelschap van Dicranum elongatum, Sphenobolus minutus en Leptoscyphus Taylori, tussen Calluna-resten tegen Trichophorum caespitosum pol.; Koltaköngäs; Fjell boven Kirkenes (Finnmarken) met Gymnoclea inflata; Romvik Fjell bij Bodö met Hypnum cupressiforme en Hylocomium splendens tussen Phegopteris polypodioides, Juncus alpinus en Equisetum silvaticum. Racomitrium ramulo-

sum (Lindb.) Bag Kaunispää; Saariselkagebied. *Sphagnum acutifolium* Ehrh. Kolltaköngäs; Vaitolahti, Kalast. Plas IV. *Sphagnum balticum* Russow, Vaitolahti, Kalast. *Sphagnum compactum*, D.C. Liinahamari Fjells; Kaunispää (Saariselka-gebied). *Sphagnum Dusenii* Jensen Fjells bij Liinahamari. *Sphagnum fimbriatum* Wilson, Yläluostari. *Sphagnum fuscum* Klinggr. Kolltaköngäs; Met *Drepanocladus cf. revolvens*; Kansavagge-dal. Torneträsk-gebied; Kaunispää (Saariselka-gebied). *Sphagnum Lindbergii* Schimper, Vaitolahti, Kalast, met *Lophozia marchica*. *Sphagnum robustum* (Russ.) Röll, Fjell boven Kirkenes (Finnmarken) Rondik Fjell bij Bodö. *Sphagnum rubellum* Wilson, Kaunispää (Saariselka-gebied). Met *Betulanahä*; *Sphagnum squarrosum* Persoon, Vaitolahti, Kalastajasaarento. *Sphagnum subsecundum* Nees, s.l. Met *Narthecium ossifragum* bij Granhallen, (Fjeld saeterskitve) bij Fronheim. *Sphagnum teres* (Schimper) Angström, Vaitolahti, Kalast. Plas IV. o.a. vermengd met *Paludella squarrosa*. *Sphagnum Warnstorffii* Russow, Vaitolahti, Kalast met *Paludella*. *Sphagnum vasculosum* L. Vaitolahti, Kalast; Magerö (Noordkamp) eiland. Nordmanset. *Tetradiplodon bryoides* (Zoeg) Lindb. Vaitolahti, Kalast. *Hepaticae Aplozia riparia* (Taylor) Dum. Vaitolahti, Kalast. *Barbilophia cf. Hatcheri* (Evans) Loeske Kolltaköngäs tusschen *Dicranum fuscescens*; Virtaniemi langs beekje bij de Maja, Enare-Lapland. Het soortverschil van *B. Hatcheri* met *lycopodioides* betwijfel ik sterk. Het overwegen van 3-4 toppige blaadjes en het voorhanden zijn van broedkorrels zou ook wel een standplaats modificatie kunnen voorstellen. *Cephalozia connivens* (Dicks) Spruce Fjell boven Kirkenes (Finnmarken); vermengd met *Calypogeia Meylanii*. *Diplophyllum taxifolium* (Wahlenb.) Dum. Sorsatunturi, N. van Liinahamari. Op en tusschen *Cassiope hypnoides*. *Gymnocoles inflata* (Hudson) Dum. Fjell boven Kirkenes (Finnmarken). *Leiocolea heterocolpa* (Thed.) Buch, Vaitolahti, Kalast. Plas IV. *Lophozia alpestris* (Schleicher) Evans, Fjells ten N. van Liinahamari, sneeuwdal a/d Sorsatunturi. Met *Plagurclada albescens* en *Polytrichum sexangulare*. *Lophozia marchica* (Nees) Steph. met als afwijkend kenmerk celwanden met trigonen in de hoeken (komt volgens de flora's niet voor) Vaitolahti, Kalast tusschen *Sphagnum Lindbergii*, *Mylia anomala* (Hooker) Lindb. Kaunispää, Saariselka-gebied. In gezelschap van *Betulanahä*, tusschen *Sphagnum compactum*. *Mylia Taylori* (Hook) Lindb. Kaunispää, Saariselkagebied. Zie *Racomitrium lanuginosum*. *Odontoschisma Sphagni* (Dicks) Dum. Kaunispää-Saariselkagebied. Tusschen *Sphagnum Orthocaulis binstedii* (Kaal) Buch, Palastas vuori bij Yläluostari. In gezelschap van *Mylia anomala*, *Cephalozia connivens*, *Sphagnum fuscum* en *Vaccinium Oxycoccus*. *Orthocaulis kunzeanus* (Hübner) Buch, Kolltaköngäs. *Pleuroclada albescens* (Hooker) Spruce Björkli ten Isvan'et. Bij *Selaginella selaginoides* en *Polytrichum sexangulare*. *Ptilidium ciliare* (L.) Hampe, Fjell boven Kirkenes (Finnmarken). *Scapania irrigua* (Nees) Dum. Vaitolahti, Kalast; Kolltaköngäs. *Scapania undulata* (L.) Dum. Fjells ten N. van Liinahamari, sneeuwdal a/d Sorsatunturi. *Sphenolobus minutus* (Crenz) Steph. Kaunispää - Saariselkagebied. Zie *Racomitrium lanuginosum*. *Tritomarius quique-dentata* (Huds.) Buch; Kolltaköngäs, met *Hylocomium splendens* en *Dicranum scoparium*.

Recente publicaties, die onze aandacht trokken.

- Fulford, Margaret Recent Interpretations of the Relationships of the Hepaticae. The botanical Review. Vol. 14, no.3 March 1948.
- Müller, Karl Der Systematische Wert von Sporophyten merkmalen bei den beblätterten Lebermoosen.
Svensk Botanisk Tidskrift
Bd 42, H.1 p. 1-16 1948.
- Proskamer J. Studies on the Morphology of Anthoceros I.
Annals of Botany, New Ser. Vol XII no.47
July 1948.
- Oproep.
Prof. Dr. R.v.d. Wijk vraagt waar het mossenpakket dat hij langs buiten-Amsterdamse leden van de Werkgroep rond wilde laten gaan is blijven steken. De rondzendactie is zwaar gedupeerd. Adres voor het aanbieden van excuses en inlichtingen over het verdere verloop der actie: Goeman, Bergesiaslaan 20, Groningen.
- Van de administrateur-penningmeester.
Willen de mensen die hun contributie over 1948 nog niet betaalden dit alsnog doen. Voor Januari 1949. Voor adres en gironummer zie voorpagina.
- Inhoud van Jaargang I en II (1947 en 1948).
(Mededelingen, oproepen e.d. zijn hierin niet opgenomen.)
- Agsteribbe E. Mossen van Zuid-Limburg. I no.2.
" De mosflora van twee Gelderse serengen. II no.1 p. 4-8-
" Groenhuyzen S. De Ankeveense plassen en hun mosflora. II no.3/4 p.34-39
- Barkman J.J. Uit de oude doos. Excursie voormalige biologische kring. I no.3 p. 48,
" II no. 1/2 p. 19.
- " Een en ander over de mosflora rondom Leiden I, no.2.
- " Margadant W., D. en Mayer, W. Mossenexcursie in de duinen bij Vogelenzang en Aerdenhout I. no:3.
- Groenhuyzen, S. Mossen van het Korenburgerveen I, no.2.
" Bryophyten van de omgeving van Kotten bij Winterswijk I, no.4, p.56-59
" De voorjaarsexcursie naar de Beerze en enige Brabantse vennen II, no.3/4 p. 25-31.
- " Margadant, W.D. Merkwaaardige mossen van de Hoge Veluwe II, no.5 p. 47-
" Margadant W.D. Twee uiterwaard mossen II, no. 5 p. 46-47 49
- Landwehr J. Enkele vondsten van een Overijssel-Gelderlandtocht. I no.4, p.59-60
" Lijst van mossen gevonden in Zd.Limburg. (Demeler berg en omgeving). II, no. 3/4, p. 41-42
" Mossen kweken II, no.5 p. -47

- Margadant W.O. De mosflora rondom Wageningen I, no.1 p. 7-12.
 " Excursie naar de Hoge Veluwe. I, no.3 p. 41-42.
 " De najaarsexcursie naar Montferland. II no. 1 p. p. 1-4.
 " Riccardia incurvata in de Amsterdamse Waterleidingduinen. II, no.3/4 p.40
 " , Meyer W. Notities over de mosflora van Voorne II, no. 1 p. 16-17.
 " , Wijk, Dr. R.v.d. Voorlopige nieuwe naamlijst der Nederlandse Bryophyta
 I, no.4, p. 50-56.
 " idem. Aanvullingen en verbeteringen. II no.1/2, p.18.
 Meyer, W. Over de broedkorrelontkieming bij Buidalmos (Calypogcia Trichomanis). I, no.3
 p. 39-41.
 " Excursie naar de zandgraverij bij Crailloo. I, no.3, p. 43-44.
 " Over de mosflora van de Zaanstreek en Waterland. II. no. 1/2, p. 8-16.
 " Riccardia incurvata bij Petten II. no. 3/4, p. 40.
 " Een mossenverzameling van een reis naar Petsamo-Lapland. II. No.5.P.51.
 Wijk, Dr. R.v.d. Buxbaumia primitief of hoog ontwikkeld. I, no. 1, p. 1-4.
 " Ontwikkelingsperioden bij bladmossen. II. no.3/4, p. 31-34.

Boekbesprekingen en referaatjes. I, no.3, II no.1/2, no.3/4, no.5.

Bijeenkomsten Amsterdamse Biologische kring. I no. 1 en 4, II, no. 1 p. -, no.5.

Bibliotheek Bryol.Werkgroep.

- Barkman, J.J. 1941 Over de mosflora van de omgeving van Alkmaar. (N.K.A.,
 deel 51: 302-339).
 " 1947 Quelques remarques sur une station de Schistostega osmun-
 dacea et Heterocladium Wulfsbergii dans le Grand-Duché
 de Luxembourg (Archives T.17: 57-58).
 " en Meyer W.1947 Aanvullingen op de Mosflora van de omgeving van Alkmaar.
 (N.K.A. deel 54 : 60-67).
 " 1948 Bryologische zwerftochten door Nederland II, Zuid-Limburg
 (Nat.Hist.Gen.in Limburg, reeks 1: 5-25).
 Barros, Georgette Reis de 1942 Notas Briologicas I,II (Agronomica Lusitana. Vol. 4:
 87-92 en 155-166).
 " 1942 Contribuição para o estudo dos Liqueenes e dos Briofitos
 dos troncos das Oliveiras (Agronomia Lusitana Vol. 4:
 293-303).
 Berghen, C.Vanden 1947 Notes sur quelques Hépatiques (Bull. de la Société
 royale de Bot. de Belgique T. 79: 33-38).
 " 1945 Genres des Lejeuneaceae (Lejeunia, Rev. de Bot., Memoire
 No. 6: 5-59).
 " 1948 Note sur le Genre Ptychocoleus Trev. en Afrique Tropicale
 (Bull.v.d. Rijksplantentuin Brussel, Deel 19: 37-49).

- Berghen, C.van den et Duvigneaud P.Catalogue des Hépatiques de la Flore Belge (Bull. de
 la Société royale de Bot. de Belgique T. 75).
 Doros, Dr. A. 1938 Über einige Mediterrane Elemente der Ungarischen Moos-
 flora. (Ann.Bryol.). Vol. 11: 28-31.)
 " 1940 Über einige interessante Lebermoose aus Ungarn (Botani-
 kai Közlemények" Bd. 37: 240-244).
 " 1941 Bryum globosum (Bot. Köz. Bd. 38: 367-369)
 " 1941 Die Paludella squarrosa in Siebenbürgen (Bot.Közl.
 Bd. 38: 363-366).
 " und Rouppert Dr. K. Die Verbreitung der Fimbriaria fragans und Grimaldia
 1941 fragans in Ungarn und in Polen (Bot.Közl. Bd. 38:
 48-55).
 " und Polgar, Dr. S. Die Tortula Velenorsky in Ungarn (Bot. Közl. Bd.38:
 1941 126-130)
 " 1942 Die Verbreitung des Bryum alpinum in Ungarn (Bot.Közl.
 Bd. 39: 99-104).
 " 1942 Das Vorkommen des Trichostomum mutabile in Ungarn
 (Bot. Közl. Bd. 39: 184-187).
 " 1942 Zwei neue Fundorte des Splachnum ampullaceum in der
 siebenbürgischen Florenprovinz und Die Sphagnum-Ar-
 ten des Meszes Gebirges in Siebenbürgen (Ser.Bot.
 Mus. Transs. I: 98- 106.)
 " 1942 Bryologische Studien am Rande des Bihargebirges
 (Ser.Bot.Mus.Transs. I: 30-37).
 " 1943 Meesa hexasticha im Seklerland (Siebenbürgen)
 (Ser.Bot.Mus.Transs. II: 122-123).
 " 1944 Beiträge zur Kenntnis der Flora der Föhrenwälder und
 der Sphagnum-Moose des Windischen Gebietes (Bot.Közl.
 Bd. 41: 96-101).
 " 1944 Ein Ebenbild des beläsonogyer Sandgebietes im Szék-
 lerland (139-144).
 " 1944 Das Verbreitungszentrum der Catharinaea Hausknechtii
 (Bot.Közl. Bd. 41: 145-147).
 " 1944 Beiträge zur Kenntnis der Moosflora der Budaer Berge
 (Umgebung von Budapest). (Bot. Közl. Bd. 41. Heft 3-5)
 " 1944 Die Flora des Hainwaldes "Csere" bei Bustyaháza in
 der Maramaros (Ser.Bot.Mus.Transs. III: 15-20).
 " 1945 Über Fuharia hungarica (Rev.Bryol. et Lichénol. T.15:
 74-78).
 " 1945 Über ein neues Sphagnumreiches Moor des Piliagebirger
 in Mittelungarn. (Bot.Közl.Bd. 42: 7-8).

- Buch, Dr. H. 1938 *Telaranea Nematodes* aus Irland (Ann. Bryol. Vol. 11: 32-33).
- Döpp, W. und Ae. 1936 Bericht über einige neuere karyologische Arbeiten an Moosen (Ann. Bryol. Vol. 9: 142-152).
- Fulford, M. 1938 Some *Lejeuneaceae* from British Honduras (Ann. Bryol. Vol. 11: 50-57).
- " 1944 Vegetative Reproduction in *Bryopteri's fruticulosa* Tayl. (Rev. Bryol. et Lichénologique. V.13: 26-29)
- " 1947 *Leucolejeunea clypeata* - Its habit and structure (The Bryologist Vol. 80: 97-112).
- " Carroll, Gl. and Cobbe Th. 1947 The response of *Leucolejeunea clypeata* to variations in the nutrient solution (The Bryol. Vol. 50: 113-146).
- " and Kersten H. 1947 The reaction of *Leucolejeunea clypeata* to variations in dosage of soft X-rays (The Bryol. Vol. 50: 147-156)
- Jones, E.W. 1946 Notes on the Bryophyte flora of Grimsey and other parts of North Iceland (The Bryol. Vol. 49: 14-29)
- Jovet, Suz. et P. 1944 Peuplement bryologique des bois pourrissants et rochers ombragés des environs de Samoëns (Haute-Savoie). (Rev. Bryol. et Lichénol. T.13: 120-148)
- Richards P.W. 1938 The bryophyte communities of a Killarney Oakwood (Ann. Bryol. V. 11: 108-130).
- Schiffner, Dr. V. 1904-1913 Bryologische Fragmente 6, 15, 18, 27, 34, 38, 43, 49, 53, 58, 62, 66, 72, 74 (Oesterreichischen bot. Zeitschrift).
- " 1896 *Cryptogamae karooanae Dahuricae* (Oesterr. Bot. Zeitschr. Nr. 4: 1-4).
- " 1897 Revision der Gattungen *Omphalanthus* und *Lejeunea* im Herbarium des Berliner Museums (Engler's bot. Jahrb. Bd. 23: 578-600).
- " 1898 Interessante und neue Moose der böhmischen Flora (Oesterr. bot. Zeitschr. Nr. 10 v. 11: 1-14).
- " 1898 Resultate der bryologischen Durchforschung des südlichsten Theiles von Böhmen (Lotos Nr. 5: 1-49)
- " 1899 Beiträge zur Lebermoosflora von Bhutan (Ost-Indien) (Oesterr. bot. Zeitschr. Nr. 4: 1-10).
- " 1901 Einige Untersuchungen über die Gattung *Malesinoa*. (Oesterr. bot. Zeitschr. Nr. 3: 1-8).
- " 1901 Einige Materialien zur Moosflora des Orients (Oesterr. bot. Zeitschr. Nr. 5: 1-6).
- " 1905 Eine neue europäische Art der Gattung *Lophozia* (Oesterr. bot. Zeitschr. Nr. 2: 1-4).

- Schiffner, Dr. V. 1911 *Lebermoose* aus Ungarn (Ung. bot. Blätter 10/12: 313-320)
- " 1911 *Lebermoose* aus Ungarn und Galizien (Ung. bot. Bl. 8/10: 279-291)
- " 1913 Phylogenetische Studien über die Gattung *Monoclea*. (Oesterr. bot. Zeitschr. Nr. 1, 2, 3, 4: 1-23)
- " 1915 *Lebermoose* aus Ungarn und Kroatien (Ung. bot. Bl. 10/12: 302-309)
- " 1915 Neue Mittheilungen über *Lebermoose* aus Dalmatien und Istrien (Oesterr. bot. Zeitschr. p. 190-195).
- " 1941 Eine neue Gattung der *Lejeuneaceae* ("Hedwigia" Bd. 80: 87-89)
- " Eine neue europäische Art der Gattung *Anastrophyllum* ("Hedwigia" Bd. 49: 395-399)
- " Revision einiger kritischer Laubmoose aus dem Herbarium F.v. Hbñel ("Hedwigia" Bd. 43: 425-427)
- Sharp, Aaron J. 1941 Some historical factors and the distribution of Southern Appalachian Bryophytes (The Bryologist Vol. 44: 16-18)
- " 1941 Southern Appalachian bryophytes in Europe. (The Bryologist Vol. 44: 65-68).
- Sawter, F.A. 1945 Transactions of the British Bryological Society (Vol. 1: part I: 1-64).
- Steere, William C. 1939 Bryophyta of Arctic America II (The American Midland Naturalist" Vol. 21, no. 2: 355-367)
- " 1937 *Bryoxiphium Norvegicum*, the sword moss, as a preglacial and interglacial relic. ("Ecology", Vol. 18, no. 3: 346-358).
- " 1938 Critical Bryophytes from the Keweenaw Peninsula, Michigan II, (Ann. Bryol. Vol. 11: 145-152)
- Voorboom, Fr. - Het Bryologisch Onderzoek van Nederl. Oost-Indië (Vakblad v. Biol. No. 6, 14e jrg. p. 97-103)
- " 1927 Historisch overzicht der Zeeuwsche floristiek (Zeeuwsch Genootsch. der Wetensch. p. 1-16)
- " 1926 Bijdrage tot de Nederl. Lebermoosflora (N.K.A. p. 243-284).
- " 1930 Determinatietabel der Nederl. Lebermoosen (Bryol. aanteekeningen IV). ("De Lieve Natuur" Vol. 34).
- Westhoff, Dr. V. 1947 Beknopt verslag van de Pinksterexc. op 12-15 Juni 1943 te Plas-molen en omg. met lijst van de waargenomen Bladmossen en Lebermoosen (N.K.A. Deel 54: 130-137).
- Wijk, Prof. Dr. R.v.d. 1947 Het Peermos (*Physcomitrium pyriforme*) ("Natura" Nov.).
- Met grote dank aan de schenkers in binnen- en buitenland. De Bibliothecaris S. Groenhuijzen.
- vervolg van bladzijde 46. Resumerend, kennen wij de volgende nieuwe vindplaatsen van *Dialytrichia mucronata*: Kolland leg. W.D. Margadant 26-8-145
Zaltbommel: leg. S. Groenhuijzen 8-6-147
Lexkesveer: leg. S. Groenhuijzen 29-7-148

60

Enkele beschouwingen over de flora van het Naardermeer.

Van de West-Nederlandse veengebieden die tot dusver bryologisch geïnventariseerd zijn is het Naardermeer het rijkst aan soorten. Terwijl we in Noord-Holland benee- den het IJ meestal per terrein niet boven een 30 tal soorten uitkomen, en het bij de Vechtplassen enkele tientallen meer kan ~~aan~~ dragen, begint het aantal voor het Naardermeer reeds de 100 te naderen. Voornamelijk komt dit door de vrij grote ver- scheidenheid in substraat. De moerasbossen zijn hier beter ontwikkeld dan elders in het W. van het land. De Oost en Zuid-Oost oever bezit een zandige ondergrond. Het Noord-Westelijke een rivierklei en veen ondergrond. Een aantal soorten is tot de moe- rasbossen beperkt, bijvoorbeeld *Plagiothecium undulatum*, *Dicranum majus* en *Leuco- bryum glaucum* in het oudste deel van het Diemontbos een berken moerasbos.

Op omgevallen boomstammen en tegen stronken ontwikkelen zich behalve de ordi- naire *Mnium* hornum grappige mosjes als *Cephalozia connivens*, in de herfst met breed- horzels, *Tetraphis pellucida*; Soms met kapsels met de bekende 4 tanden, *Campylopus fragilis* en *Pallavicinia Lyelli*, in het Naardermeerboek hoogstwaarschijnlijk voor *Blasia pusilla* uitgescholden.

Tussen *Dicranum scoparium* en - *Bojani* vindt men hier intermediaire vormen, thuis te brengen bij var. *paludosum* van *D. scoparium*; een lastig ding omdat de blaadjes wel gerimpeld zijn. Tegen de boomstammen in dgl. berkenbossen, maar ook wel in de Elzen- bossen (oude en Nieuwe kooi en Driehoek) kunnen we allerlei *Plagiothecium*-achtigen oogsten o.a. *Plagiothecium denticulatum* var. *undulatum*, -var. *majus*, -*succulentum*, -*curvifolium* en *Plagiotheciella latebricola*, ^{aan} de onderscheiding van dgl. vormen wordt nog wel eens een apart *Buxbaumia*-artikelje gewijd.

Een verbazingwekkende vondt was in het Thijssesbos, ook een Berkenbos, ontstaan uit Veenmos-vegetaties, *Orthodontium gracile*, nieuw voor ons land, verwant met *Lep- tobryum*, nu van een viertal plaatsen op het vasteland van W. Europa bekend onder 4 verschillende namen! Samen met *Margadant* slaagde ik er in de vondst aan de hand van enkele oude kapsels op naam te brengen. Elk brachten we de determinatie stapje voor stapje tot het doel.

De Veenmosvegetaties leverden naast de algemenere soorten ook echte hoogveen sphagna op als *S. magellanicum*, - *papillosum*, een -*rubellum*.

De *Carex paniculata* - *Dryopteris Thelypteris* vegetaties, voorstadium van de Sphagneta, bevatten een groot aantal soorten die in de Sphagneta zelf ontbreken. Vrij vaak kom je er soorten als *Campylium polygamum*, *Calliergonella cuspidata*, *Drepanocladus adun- cus*, *Chiloscyphus polyanthus*, *Calliergon cordifolium* en (of)-*giganteum* tegen.

Vaak ook een *Pellia* die we meestal voor *Pepiphylla* hielden. Mooi materiaal met ar- chegoniën- naast prachtige anthesidiën-dragende pollen, hoorde echter onomstotelijk tot *P. Nassiana*, (perichaetien gesloten, verdikkingsbanden in het thallus), ook nog steeds niet van ons land bekend.

Zo heeft het Naardermeer dus al twee nieuwe indigenen opgeleverd. Enkele nieuwe vondst- en kwamen ook uit de *Sturmia* rijke-*Carex diandra*-*Epipactis palustris*; vegetaties langs de Wijde Blik.

Wordt vervolgd.

W.M.